

stiller andre og strengere krav. Det kan betyde, at nogle ikke længere kan følge med, selvom deres helbred og arbejds-evne er uændret — den er altså bare ikke stor nok. Hvis en virksomhed af forskellige grunde, som f. eks. skærpet konkurrence, stigende oliepriser, nye forbrugsvaner, ny teknik eller lignende, kommer i vanskeligheder, er en af de løsninger, den ofte griber til, at den stiller større krav til arbejderne — det drejer sig navnlig om de ældre, kvinderne, de dårligt uddannede og dem med dårligt helbred.

Jo hårdere det økonomiske klima bliver for en virksomhed, jo mere fristes den til at sortere de mindre produktive fra og overlade dem til samfundets forsorg.

Et centralt spørgsmål er imidlertid, hvor stor en del af samfundskononomiske omkostninger i anledning af afgang fra produktiv erhvervsdeltagelse til invalide- og tidlige folkepension der er arbejdsbetinget.

I bilag A+B til rapport fra arbejdsgruppen om arbejdstilsynets personale- og resourcebehov — som iøvrigt ikke opererer med produktionstab, men kun med visse af overførslerne og erstatningerne — anføres om arbejdsskadernes omkostninger, at 10 pct. af tilfældene bør henføres til arbejdsmiljøet, men man tilføjer, at dette skøn formentlig skyder et godt stykke under målet. Dette er sikkert en rigtig bedømmelse.

I finansåret 1972/73 fik godt 28.000 mennesker tilkendt invalide- og tidlig folkepension. Efter resultaterne af arbejdsmiljøundersøgelsen og undersøgelser blandt invalide- og tidlige folkepensionister er der grund til at tro, at arbejdsmiljøet har medvirket — mere for nogle hovedlidelser end for andre. Sekretariatet har valgt at se nærmere på disse hovedlidelsesgrupper, som er psykiske lidelser, sygdomme i knogle- og bevægeapparat, sygdomme i kredsløbsorganer, sygdomme i andedrætsorganerne, beskadigelser, læsioner og volds, sygdomme i hud og underhud. Disse seks udvalgte hovedlidelser tegner sig for i alt 21.500 af de godt 28.000 tilkendelser, der fandt sted i 1972/73.

Beregningerne for de seks udvalgte hovedlidelser viser, at knap 310.000 produktionsår i 1972/73 gik tabt som følge af disse invalide- og tidlige folkepensioner. Det heraf følgende produktionstab kan beregnes til at

ligge et sted mellem knap 7½ og godt 10 mia kr. i 1972-priser. Som vist i tabel 2 svarer dette til et tab på mellem 9½ og 13 mia kr. i 1974-priser. Mellemste invalidepension tegner sig for op mod 2/3 af dette produktionstab.

Sekretariatets beregninger er baseret på Beretning fra Direktoratet for Sygekassevæsenet (Sikringsstyrelsen) fra 1972/73 og oplysninger fra Invalideforsikringsretten.

Hvis man sætter de samlede produktionstab for de seks udvalgte hovedlidelser blandt invalide- og tidlige folkepensionister i 1972/73 til 8-9 mia kr. og antager, at rundt regnet 1/3 af pensionisterne blandt de seks udvalgte hovedlidelser skyldes forhold i arbejdsmiljøet, betyder det, at 2½-3 mia af produktionstab er forårsaget af forhold i arbejdsmiljøet. I 1974-priser svarer dette til mellem 3½ og 4 mia kr.

Sammenholdt med produktionstabene forårsaget af ulykkestilfælde i 1972 er udstødningsens samfundskononomiske ofre under denne forudsætning altså rundt regnet 3 gange så store. Men hertil kommer, at der inden den definitive overgang til pension løber en hel del nedslidningsomkostninger med på regningen. Omkostninger, som det ikke for nærværende er muligt at præcisere nærmere end et par mia kroner.

Også for så vidt angår de arbejdsbetingede sygdomme, nedslidning og udstødningen sker der ressourcebindinger gennem behandling, revalidering og administration m. v. i arbejdsmarkeds-, social- og sundhedsvæsenet. Det har ikke været muligt at skønne over disse poster, men forskellige undersøgelser bl. a. også arbejdsmiljøundersøgelsen og socialreformundersøgelserne antyder, at netop de mennesker, der befinder sig i udstødningsprocessens seneste faser med hyppige arbejdsløsheds- og sygeperioder, belaster det offentlige hjælpeapparat inden for arbejdsmarkeds-, social- og sundhedssektorerne meget stærkt. Det må derfor antages, at en stor del af de udgifter, der ikke er indkomstoverførsler, i disse tre sektorer må betragtes som ressourcebindinger som følge af arbejdsmiljøskader. Af de samlede sociale udgifter på 29,4 mia kr. i 1972/73 er godt 2/3 indkomstoverførsler. Antager man at ¼ af resten skyldes arbejdsmiljøskaderne, svarer det til godt 2 mia kr.